

Pojken från stationen som vann Nobelpriset

Berättelse

Ett barndomshem fullt av tro

Pär Lagerkvist föddes 1891 i Växjö, en liten stad i Småland. Hans far arbetade vid järnvägsstationen, och familjen bodde enkelt och var djupt religiös. Pär var det yngsta av sju barn. I hemmet lästes Bibeln, och tron fanns med i vardagen som något självklart. Den uppväxten skulle prägla honom för alltid, även sedan han tagit avstånd från den. Som ung lämnade han nämligen den traditionella kristna tron. Men det betyder inte att han släppte de stora frågorna. Tvärtom: just det som han inte längre kunde tro på blev det som han skrev om i hela sitt liv. Frågorna om Gud, om gott och ont och om meningen med tillvaron lämnade honom aldrig.

Ut i världen

Lagerkvist bestämde sig tidigt för att bli författare. Efter bara ett år vid universitetet i Uppsala kände han att han måste vidare. År 1913 reste han till Paris, dåtidens centrum för den moderna konsten. Där mötte han konstnärer som bröt mot alla gamla regler, och särskilt det moderna måleriet gjorde starkt intryck på honom. Det fick honom att tänka nytt också om litteraturen — om hur en text kan byggas, kortas och skärpas. Under många år levde han mestadels utomlands, framför allt i Frankrike och Italien, även om Sverige hela tiden fanns kvar i hans inre.

Genombrottet och de eviga frågorna

Lagerkvist skrev nästan allt: dikter, dramer, noveller och romaner. Redan 1916 kom diktsamlingen *Ångest*, mörk och intensiv. Men det breda genombrottet dröjde. Först 1944, med romanen *Dvärgen*, nådde han en stor publik, och 1950 kom *Barabbas*. Den senare handlar om mannen som enligt Bibeln släpptes fri i stället för Jesus, och boken gjorde Lagerkvist världsberömd. Hans verk kretsar gång på gång kring samma sak: en människa som söker, men inte finner. Han beskrev sig själv som "en troende utan tro" — ett uttryck som fångar hela hans författarskap. Han kunde inte tro, men han kunde inte heller låta bli att söka.

Det stora erkännandet

I Sverige fick Lagerkvist tidigt ett högt anseende. Redan 1940 valdes han in i Svenska Akademien, den församling som varje år utser nobelpristagaren i litteratur. Elva år senare, 1951, fick han själv priset. Motiveringen lyfte fram det mod och den självständighet med vilka han sökte svar på människans eviga frågor. Pär Lagerkvist dog 1974. Att hans böcker fortfarande läses säger något viktigt: så länge människor undrar över livet, ondskan och meningen, känns hans frågor angelägna. Han gav inga färdiga svar — och kanske är det just därför hans texter har överlevt.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
prägl	forma någon djupt och varaktigt
ta avstånd från	bestämma sig för att inte längre hålla med om något
tillvaron	livet, allt som finns
dåtidens	den tidens, från den perioden
bryta mot regler	göra tvärtemot det som brukade gälla
göra intryck	påverka någon starkt
skärpa	göra tydligare och starkare
genombrott	när någon plötsligt får sin stora framgång
kretsa kring	hela tiden återkomma till samma sak
anseende	det rykte och den respekt man har
församling	en utvald grupp människor som arbetar tillsammans
motivering	förklaringen till varför någon får ett pris
angelägen	viktig, något som berör oss

Läsförståelsefrågor

1. Hur kan man bäst beskriva miljön där Lagerkvist växte upp?
 1. Ett rikt och världsvant hem i en storstad
 2. Ett enkelt och starkt troende hem i en småstad
 3. Ett konstnärshem präglat av modern konst
2. Vad hände med Lagerkvists tro när han blev äldre?
 1. Han blev ännu mer troende än sina föräldrar
 2. Han lämnade den traditionella tron men bar frågorna med sig
 3. Han slutade helt att tänka på religion
3. Varför sökte sig Lagerkvist till Paris 1913?
 1. Staden var ett centrum för den moderna konsten
 2. Han hade fått ett arbete vid en fransk järnväg
 3. Han skulle studera vid universitetet där
4. Vilket av följande beskriver bäst hans väg till en stor publik?
 1. Han blev genast berömd med sin första diktsamling
 2. Framgången kom först efter många år, med *Dvärgen* och *Barabbas*
 3. Han blev känd först efter sin död
5. Vad syftar uttrycket “en troende utan tro” på?
 1. En människa som tror helt och fullt utan tvivel
 2. En människa som inte kan tro men ändå fortsätter söka
 3. En människa som föraktar all religion
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
 1. Lagerkvist valdes in i Svenska Akademien innan han fick Nobelpriset.
 2. *Barabbas* gavs ut efter *Dvärgen*.
 3. Lagerkvist studerade flera år vid universitetet i Uppsala.
 4. Lagerkvist översatte böcker från franska till svenska.
7. Vilket år fick Lagerkvist Nobelpriset, och vad lyfte motiveringen fram?
8. Hur hänger Lagerkvists religiösa uppväxt ihop med det han senare skrev om? Förklara med egna ord.
9. Texten säger att Lagerkvist “gav inga färdiga svar”. Vad menas med det, och varför kan det vara en styrka?
10. I sista stycket antyds varför hans böcker fortfarande läses. Vilken förklaring ger texten?
11. Vad tror du att mötet med den moderna konsten i Paris betydde för hur Lagerkvist skrev?

Diskussionsfrågor

- Lagerkvist skrev om de eviga frågorna utan att ge svar. Tror du att konst och litteratur ska ge svar, eller ställa frågor?
- Hans barndoms tro följde honom hela livet, trots att han lämnat den. Hur påverkar våra rötter oss även när vi tar avstånd från dem?
- Mötet med en ny miljö i Paris förändrade hans sätt att skriva. Har ett nytt sammanhang förändrat hur du tänker eller arbetar?
- Lagerkvist beskrev sig som “en troende utan tro”. Känner du igen den känslan av att tvivla men ändå söka?
- **Skriv (6 meningar):** Beskriv en stor fråga om livet som du själv funderar på, och förklara varför den är viktig för dig.